จดหมายข่าว โคนม

ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤศจิกายน 2568
ฝ่ายวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงโคนม
E-mail : farmproduction@dpo.go.th

"การเลี้ยงโคนมก็เป็นอาชีพที่ดีสำหรับคนไทยเหมาะกับประเทศและถ้าใช้หลักวิชาที่เหมาะสมจะทำให้มีความเจริญและมีรายได้ดี"

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานให้ผู้แทนสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง ยุวเกษตรและสมาชิกผู้รับนมสด ณ โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เมื่อวันพุธที่ 11 พฤษภาคม พุทธศักราช 2531

สาระ

	หน้า
บทคัดย่องานวิจัยภายในประเทศ	2
จำนวนโคนม อ.ส.ค.	2
การจัดการฟาร์ม	3
การจัดการด้านสุขภาพ	3
Dairy Activities News	4

สรุปข้อมูลและสถิติจำนวนเกษตรกร–โคนม ปี 2568

จำนวนและร้อยละเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม รายเขตปศุสัตว์

เขตปศุสัตว์	เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม (ราย)				
	1-20 ตัว	21-100 ตัว	101-200 ตัว	>200 ตัว	รวม
รวม	**5,792** **100%**	**9,247** **100%**	**540** **100%**	**59** **100%**	**15,638** **100%**
เขต 1	2,015 37.79%	2,989 32.32%	197 36.48%	23 38.98%	5,224 33.41%
เขต 2	131 2.26%	397 4.29%	30 5.56%	1 1.69%	559 3.57%
เขต 3	1,173 20.25%	1,689 18.27%	90 16.67%	11 18.64%	2,963 18.95%
เขต 4	444 7.67%	933 10.09%	81 5.74%	3 5.08%	1,411 9.02%
เขต 5	180 3.11%	907 9.81%	121 22.41%	5 8.47%	1,213 7.76%
เขต 6	52 0.9%	110 1.19%	4 0.74%	- 0%	166 1.06%
เขต 7	1,733 29.92%	2,149 23.24%	65 12.04%	13 22.03%	3,960 25.32%
เขต 8	58 1%	63 0.68%	2 0.37%	2 3.39%	125 0.8%
เขต 9	6 0.1%	10 0.11%	- 0%	1 1.69%	17 0.11%

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ จากระบบทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ กรมปศุสัตว์ (DLD e-Regist)
รวบรวมโดย : กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

บทคัดย่อ : งานวิจัยภายในประเทศ

จำนวน : โคนม อ.ส.ค.

รายงานจำนวนโคนมปริมาณน้ำนมและสมาชิกส่งน้ำนมดิบให้ อ.ส.ค.

ประจำเดือน ตุลาคม 2568

ภาค	สมาชิกส่งนม (ราย)	โคทั้งหมด (ตัว)	โครีดนม (ตัว)	ปริมาณน้ำนม (ตัน/วัน)
กลาง	1,559	64,835	28,915	190.37
ใต้	739	26,467	11,842	24.64
ตอ/น	394	17,084	6,685	80.64
เหนือ	573	37,045	15,257	170.34
อ.ส.ค.	1	409	144	3.09
รวมทั้งหมด	**3,266**	**145,840**	**62,843**	**469.07**

หมายเหตุ : ปริมาณนมดิบ ตัน/วัน (ไม่รวมน้ำนมดิบจากหน่วยงานภายนอก)

กราฟแสดงปริมาณน้ำดิบรวม อ.ส.ค.
(ปี 2564 ต.ค. 2568)

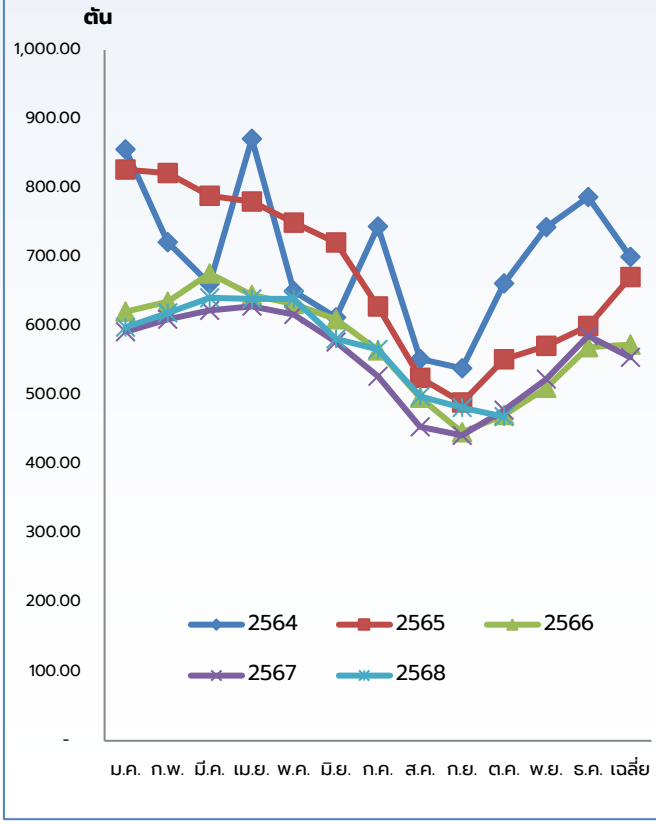

การจัดการฟาร์ม

การคัดเลือกพันธุกรรมโคนม

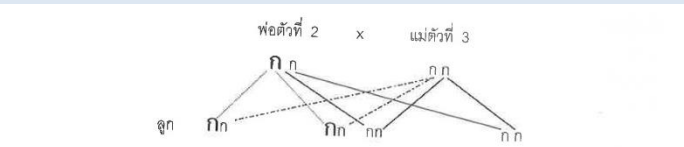

ภาพที่ 5-7 การถ่ายทอดยีนแบบสุ่มจากพ่อตัวที่ 2 และ แม่ตัวที่ 3 สู่รุ่นลูก
คู่ของยีนในรุ่นลูกที่เกิดจากพ่อตัวที่ 2 และ แม่ตัวที่ 3 มีโอกาสเป็น กก ร้อยละ 50 หรือ เป็น กก ร้อยละ 50

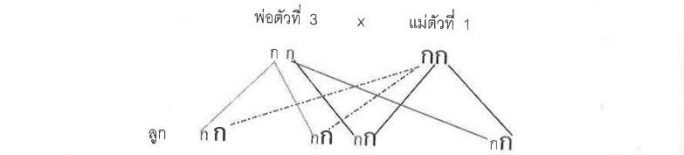

ภาพที่ 5-8 การถ่ายทอดยีนแบบสุ่มจากพ่อตัวที่ 3 และแม่ตัวที่ 1 สู่รุ่นลูก
คู่ของยีนในรุ่นลูกที่เกิดจากพ่อตัวที่ 3 และแม่ตัวที่ 1 มีโอกาสเป็น กก เพียงอย่างเดียว

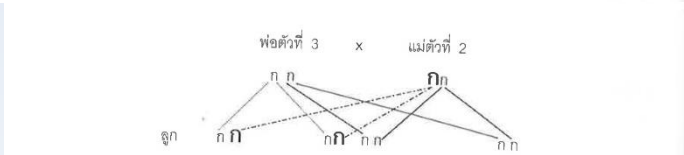

ภาพที่ 5-9 การถ่ายทอดยีนแบบสุ่มจากพ่อตัวที่ 3 และแม่ตัวที่ 2 สู่รุ่นลูก
คู่ของยีนในรุ่นลูกที่เกิดจากพ่อตัวที่ 3 และแม่ตัวที่ 2 มีโอกาสเป็น กก ร้อยละ 50 หรือ กก ร้อยละ 50

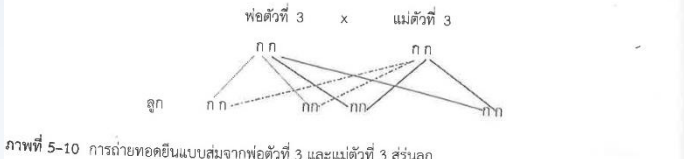

ภาพที่ 5-10 การถ่ายทอดยีนแบบสุ่มจากพ่อตัวที่ 3 และแม่ตัวที่ 3 สู่รุ่นลูก
คู่ของยีนในรุ่นลูกที่เกิดจากพ่อตัวที่ 3 และแม่ตัวที่ 3 มีโอกาสเป็น กก เพียงอย่างเดียว

คู่ของยีน **กก** หรือ **ก**ก หรือ กก ควบคุมลักษณะที่นักวิยาศาสตร์เรียกว่า “ลักษณะแสดงออก (Phenotype) ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของยีนที่นักวิทยาศาสตร์เรียกว่า “ยีนเพิ่มสะสม” (Additive gene) “ยีนเด่น” (Dominant gene) และ “ยีนปฏิสัมพันธ์” (Epistatic gene)

สมมุติว่ายีนที่ชื่อ **ก** (กอใหญ่) **ข** (ขอใหญ่) และ **ค** (คอใหญ่) เป็นยีนที่อยู่ในตำแหน่งที่แตกต่างกันและควบคุมลักษณะแสดงออกที่ต้องการเช่น ลักษณะการให้ผลผลิตน้ำนม และยีน ก (กอเล็ก) ข (ขอเล็ก) และ ค (คอเล็ก) เป็นยีนที่ควบคุมลักษณะแสดงออกที่ต้องการน้อยกว่าหรือไม่ต้องการ

ที่มา : หนังสือการจัดการฝูงโคนม จีระชัย กาญจนพฤฒิพงศ์ ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การจัดการ : ด้านสุขภาพ

การควบคุมวงรอบการเป็นสัด(ต่อ) (Control of Oestrous Cycle)

โปรแกรมการใช้โปรสตาแกลนดิน เพื่อจัดวงรอบการเป็นสัด

มีการแนะนำใช้หลายโปรแกรม การเลือกใช้ขึ้นกับความเหมาะสมของการจัดการภายในฟาร์ม ระบบการเลี้ยง และความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

โปรแกรมแบบที่ 1 - ให้สารโปรสตาแกลนดินเอฟทูอัลฟา 2 ครั้งห่างกัน 11 วัน โดยฉีดให้โคกลุ่มที่ต้องการให้เป็นสัดพร้อมกันทุกตัว โดยไม่สนใจว่าโคอยู่ในระยะใดของวงรอบการเป็นสัด ทำการผสมเมื่อโคแสดงอาการเป็นสัด (ต้องจับสัด) หรือผสมในเวลากำหนดในช่วง 72-84 ชม. หลังฉีด หรือกำหนดเวลาผสมโดยให้ผสม 2 ครั้งชั่วโมงที่ 72 และ 96 หลังการฉีดครั้งที่สอง

โปรแกรมแบบที่ 2 - ให้สารโปรสตาแกลนดินเอฟทูอัลฟา 2 ครั้งห่างกัน 11 วันโดยไม่สนใจว่าโคอยู่ในระยะใดของวงรอบการเป็นสัด หลังจากการให้โปรสตาแกลนดินเอฟทูอัลฟาครั้งแรกโคที่แสดงการเป็นสัดในช่วง 5 วันแรกให้ทำการผสมเมื่อเป็นสัด โคที่เหลือที่ยังไม่เป็นสัดให้ฉีดโปรสตาแกลนดินเอฟทูอัลฟาครั้งที่ 2 ในอีก 11 วันนับจากการให้โปรสตาแกลนดินเอฟทูอัลฟาครั้งแรกแล้วทำการผสมเมื่อโคแสดงอาการเป็นสัด (ต้องตรวจการเป็นสัด) หรือผสมในเวลากำหนดในช่วง 72-87 ชม. หลังฉีด หรือกำหนดเวลาผสมโดยให้ผสม 2 ครั้งในช่วงโมงที่ 72 และ 96 หลังฉีด การเปลี่ยนแปลงระดับโปรเจสเตอโรนและการเป็นสัดเมื่อใช้โปรแกรมนี้

โปรแกรมแบบที่ 3 - ทำการล้วงตรวจโคที่ต้องการจัดวงรอบการเป็นสัด หากโคมีคอร์ปัสลูเทียมที่ดี (responsive CL) จึงฉีดโปรสตาแกลนดินเอฟทูอัลฟาให้ แล้วผสมเมื่อแสดงการเป็นสัด วิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมใช้ในฟาร์มขนาดเล็กเช่นประเทศไทย ซึ่งเป็นการจัดการโครายตัว

โปรแกรมแบบที่ 4 - ในต่างประเทศโดยเฉพาะโคเนื้อเลี้ยงแบบปล่อยฝูง มีฤดูการผสมพันธุ์ (breeding season) การเหนียวนำให้เป็นสัดพร้อมกันเพื่อใช้การผสมเทียมด้วยน้ำเชื้อที่ต้องการ โดยเมื่อเข้าสู่ฤดูผสมพันธุ์ 6 วันแรกให้ผสมโคทุกตัวที่แสดงอาการเป็นสัดโดยธรรมชาติ โคตัวที่ยังไม่เป็นสัดจึงให้ฮอร์โมนโปรสตาแกลนดินเอฟทูอัลฟา แล้วผสมตามโดยโปรแกรมแบบที่ 1 หรือแบบที่ 2 ก็ได้

โดยไม่ว่าจะให้โปแกรมใด โคตัวที่ผสมไม่ติดกลับสัดให้ทำการผสมในการเป็นสัดครั้งต่อไป โคที่มีปัญหาทางระบบสืบพันธุ์ และไม่ตอบสนองต่อการให้โปรสตาแกลนดินเอฟทูอัลฟาจะถูกค้นพบได้เร็วขึ้น และมีการนำออกตรวจสอบจัดการแก้ไขรักษาหรือคัดทิ้งตามสาเหตุที่พบ

ที่มา : หนังสือการสืบพันธุ์ในโค และวิทยาการสืบพันธุ์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Dairy Activities News

วันที่ 9 ตุลาคม 2567 นายสมพร ศรีเมือง ผู้อำนวยการ อ.ส.ค. มอบหมายให้ นางธิดารัตน์ มุ่งดี หัวหน้าฝ่ายวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงโคนม เป็นประธานการประชุมคณะทำงานด้านนิทรรศการและสัมมนาวิชาการ เทศกาลโคนมแห่งชาติ ประจำปี 2568 ครั้งที่ 1/2568 เพื่อพิจารณาแนวคิดในการจัดงาน แผนการดำเนินงาน รูปแบบในการจัดนิทรรศการและการสัมมนาวิชาการ โดยมีผู้บริหารและพนักงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ ผ่านระบบ VDO Conference ณ ห้องประชุมฝ่ายวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงโคนม สำนักงานใหญ่ อ.ส.ค. มวกเหล็ก จ.สระบุรี และห้องประชุมสำนักงาน อ.ส.ค. ทุกภาค

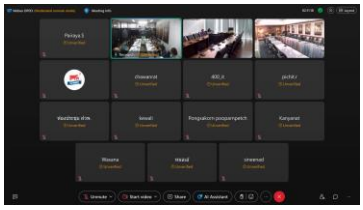

วันที่ 19 สิงหาคม 2568 นายชัยณรงค์ เปาอินทร์ รองผู้อำนวยการ อ.ส.ค. ทำการแทนผู้อำนวยการ อ.ส.ค. มอบหมายให้ นางธิดารัตน์ มุ่งดี หัวหน้าฝ่ายวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงโคนม เป็นประธานในพิธีเปิดการฝึกอบรมหลักสูตรการเลี้ยงโคนม รุ่นที่ 325 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 19-28 สิงหาคม 2568 มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 25 คน ซึ่งการอบรมดังกล่าวจัดขึ้นเพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปเข้ารับการฝึกอบรม และนำความรู้ไปพัฒนาด้านการเลี้ยงโคนมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยมีพนักงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ณ ห้องประชุมศูนย์ฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมไทย-เดนมาร์ค สำนักงานใหญ่ อ.ส.ค. อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

วันที่ 28 สิงหาคม 2568 นายชัยณรงค์ เปาอินทร์ รองผู้อำนวยการ อ.ส.ค. ทำการแทนผู้อำนวยการ อ.ส.ค. มอบหมายให้ นางธิดารัตน์ มุ่งดี หัวหน้าฝ่ายวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงโคนม เป็นประธานในพิธีปิดและมอบประกาศนียบัตรแก่ผู้ผ่านการฝึกอบรม จำนวน 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการเลี้ยงโคนม รุ่นที่ 325 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 19-28 สิงหาคม 2568 มีผู้ผ่านการอบรม 25 คน และหลักสูตรการตรวจซ่อมบำรุงรักษาเครื่องรีดนมโค รุ่นที่ 121 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 22-25 สิงหาคม 2568 มีผู้ผ่านการอบรม 24 คน โดยการฝึกอบรมดังกล่าวจัดขึ้นเพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจเข้าร่วมฝึกทักษะและนำความรู้ไปพัฒนาด้านการเลี้ยงโคนมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ณ ศูนย์ฝึกอบรมการเลี้ยงโคนมไทย-เดนมาร์ค สำนักงานใหญ่ อ.ส.ค. อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี